

**Informe sobre drets i
salut mental a Catalunya**

2019

Gener 2020. Barcelona

PRESENTACIÓ

La defensa i protecció dels drets és un aspecte fonamental per exercir plenament la nostra ciutadania. Segons diferents marcs europeus i mundials són els drets de les persones amb problemes de salut mental els que han de guiar les polítiques públiques, legislatives i de prestació de serveis en aquest àmbit. A més a més, l'exercici dels drets, el fet de poder-los posar en pràctica, fa que disminueixi el patiment i contribueix a activar processos de recuperació i apoderament. El respecte dels drets beneficia a totes les parts involucrades i fa que augmenti el benestar de tothom.

La Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat

El propòsit de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat és “promoure, protegir i assegurar el gaudi ple, i en condicions d'igualtat, de tots els drets humans i llibertats fonamentals per part de totes les persones amb discapacitat, i promoure el respecte de la seva dignitat inherent”. El seu objectiu és obrir noves perspectives per a la minoria més nombrosa del món, tot garantint que gaudeixi dels mateixos drets i oportunitats que la resta de la ciutadania.

La federació VEUS; en la seva *Guia de Drets en Salut Mental. No hi ha recuperació sense drets. Una responsabilitat compartida* organitza els nostres drets segons la convenció en:

- **Rebre un tracte igualitari i no discriminatori:** totes les persones tenim dret a rebre un tracte igualitari i no discriminatori incloses les que tenim un diagnòstic psiquiàtric (article 3,5 i 6).
- **Rebre informació comprensible:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a rebre informació suficient i comprensible (article 21).
- **Expressar-nos lliurement:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a expressar-nos lliurement en tots els àmbits de la nostra vida (article 21).
- **Decidir sobre les nostres vides i sobre el nostre tractament:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a decidir lliurement en tots els àmbits de la nostra vida (article 3, 12, 14, 23 i 25).
- **Mantenir la nostra confidencialitat i intimitat:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a que es respecti la nostra intimitat i privacitat. Això és especialment important en els contextos assistencials on la confidencialitat és fonamental.
- **Gaudir de la nostra llibertat i rebre protecció contra la tortura i altres tractes cruels:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a rebre un tractament empàtic i humà que eviti al màxim qualsevol forma de reclusió o maltractament.

- **Viure independents, ser inclosos/es a la comunitat i treballar:** les persones amb problemes de salut mental tenim dret a disposar de serveis de suport a l'autonomia que fomentin una vida normalitzada i una completa inclusió a la comunitat (article 19 i 27).

Registre sobre la vulneració de drets en persones amb problemes de salut mental

Des de la Federació Salut Mental Catalunya fa temps vam iniciar una línia de treball entorn als drets de les persones amb problemes de salut mental tenint com a eix principal la Convenció dels Drets de les Persones amb Discapacitat. Al llarg d'aquests anys hem fet jornades, seminaris i hem elaborat diversos documents que ens han ajudat a seguir avançant en aquesta matèria.

Recentment hem volgut abordar un dels reptes més importants entorn a aquest àmbit: recollir la vulneració de drets que es dona arreu de Catalunya. Per una banda, hem pogut registrar drets vulnerats des dels Espais Situat que es troben arreu del territori. Per altra banda, hem volgut involucrar les entitats de la nostra xarxa associativa ja que sovint reben denúncies, queixes o demandes sobre vulneracions. El nostre objectiu és recollir, registrar i classificar els drets que massa sovint es vulneren a Catalunya. Això ens permet fer un seguiment, un acompanyament i incidir per aconseguir el respecte cap als drets de les persones amb problemes de salut mental per part de les institucions, les empreses, l'administració pública, els professionals de l'àmbit de la salut i l'ensenyament així com de la societat en general.

Gràcies a aquest registre tenim molt clar quins són els espais a on més drets es vulneren, qui és que vulnera i en quina situació i, per tant, on ens trobem actualment davant del respecte dels drets de les persones amb problemes de salut mental i el seu entorn a Catalunya. Amb aquesta informació podem començar a dissenyar línies d'actuació concretes per avançar en el camí del compliment de la Convenció de Drets de les Persones amb Discapacitat, concretament en l'àmbit de la salut mental.

Treball en xarxa en matèria de drets

La Federació Salut Mental Catalunya forma part del Comitè Jurídic de la **Confederación Salud Mental España**, que publica un informe anual sobre l'estat dels drets humans i salut mental a Espanya.

Per una altra banda, també participa en la **Taula d'entitats d'atenció a les víctimes de discriminació** promoguda per l'Oficina per la Nos Discriminació (OND) de l'Ajuntament de Barcelona. L'OND lluita per garantir els drets de tothom i ajudar a construir una societat més justa i cohesionada, mitjançant l'acompanyament a les persones que pateixen algun tipus de discriminació, assessorar-les jurídicament, i treballant la sensibilització de la comunitat barcelonina.

Els nostres reptes

Impulsar i promoure iniciatives que contribueixin a anar incorporant de forma progressiva els principis de la Convenció en tots els àmbits vinculats a la salut mental.

Identificar des de la perspectiva dels drets àmbits de millora i alhora eliminar actuacions que poden estar vulnerant alguns drets o dificultant l'exercici dels mateixos.

VULNERACIÓ DE DRETS REGISTRADA DURANT EL 2019

Al llarg del 2019 hem pogut detectar i registrar **35 casos de vulneració de drets** a Catalunya.

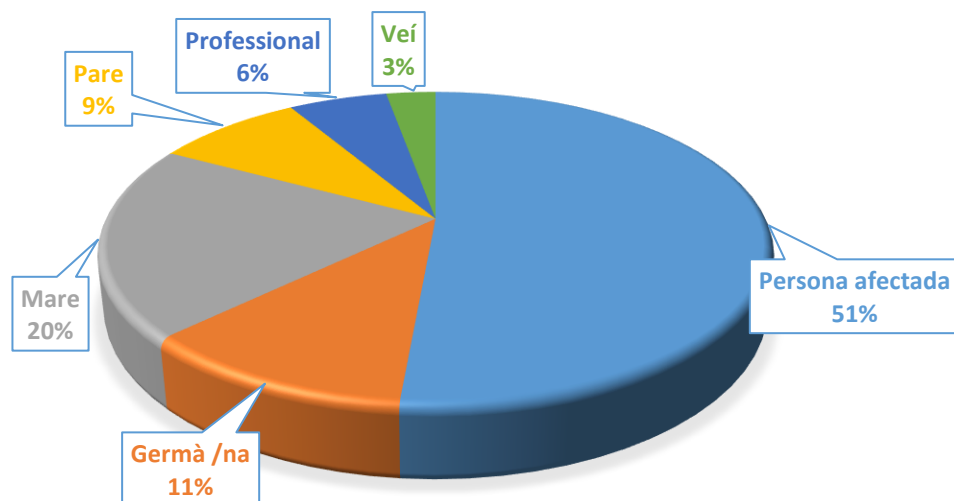
En general, les denúncies de vulneracions han arribat als Espai Situa't dels territoris a través de **la pròpia persona afectada (51,43%)** o un familiar (40%), especialment les seves mares (20%).

Tant el perfil de la persona que ens fa arribar la denúncia del cas com de la persona a la que han estat vulnerats els seus drets, acostuma a ser una **dona d'entre 35 i 50 anys**.

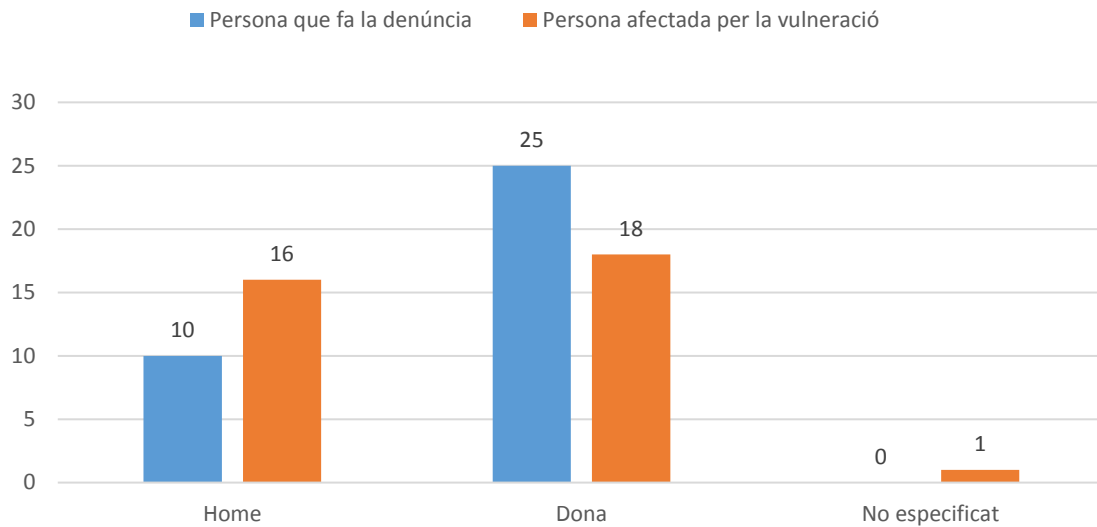
Quant al gènere de la persona, tant que fa la denúncia com la que ha vist vulnerats els seus drets, podem trobar-nos que no estigui especificat perquè la persona no ha volgut facilitar-nos les seves dades o és referida a un col·lectiu (no a una persona individual).

En relació a l'edat de la persona, és important senyalar que en el **8,57% dels casos, la vulneració de drets ha estat sobre una persona menor d'edat**, i aquest percentatge augmenta fins el 20% si ampliem la franja d'edat fins els 25 anys.

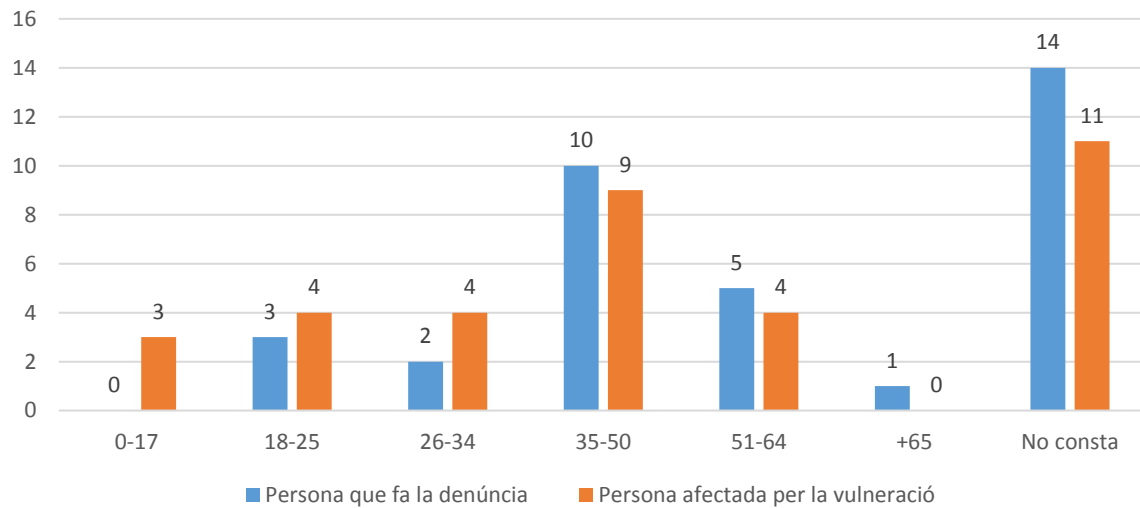
PERSONA QUE FA LA DENÚNCIA

GÈNERE DE LA PERSONA

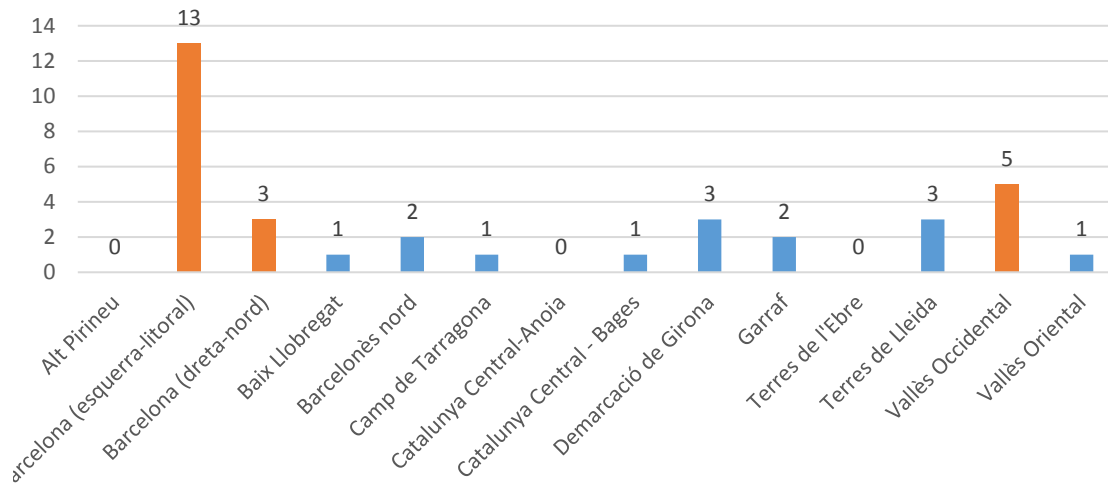

EDAT DE LA PERSONA

Les 35 situacions de vulneració de drets que han estat detectades en els diferents serveis d'informació de la Federació SMC, es distribueixen territorialment tal i com s'observa a la gràfica:

DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL

El major nombre de vulneracions han estat denunciades a la ciutat de Barcelona (45,71% del total de vulneracions), especialment al servei d'informació ubicat a **Ciutat Vella (37,14%)**, i al del **Vallès Occidental (14,29%)**. Aquesta distribució es correspon també als territoris on més consultes generals s'han atès.

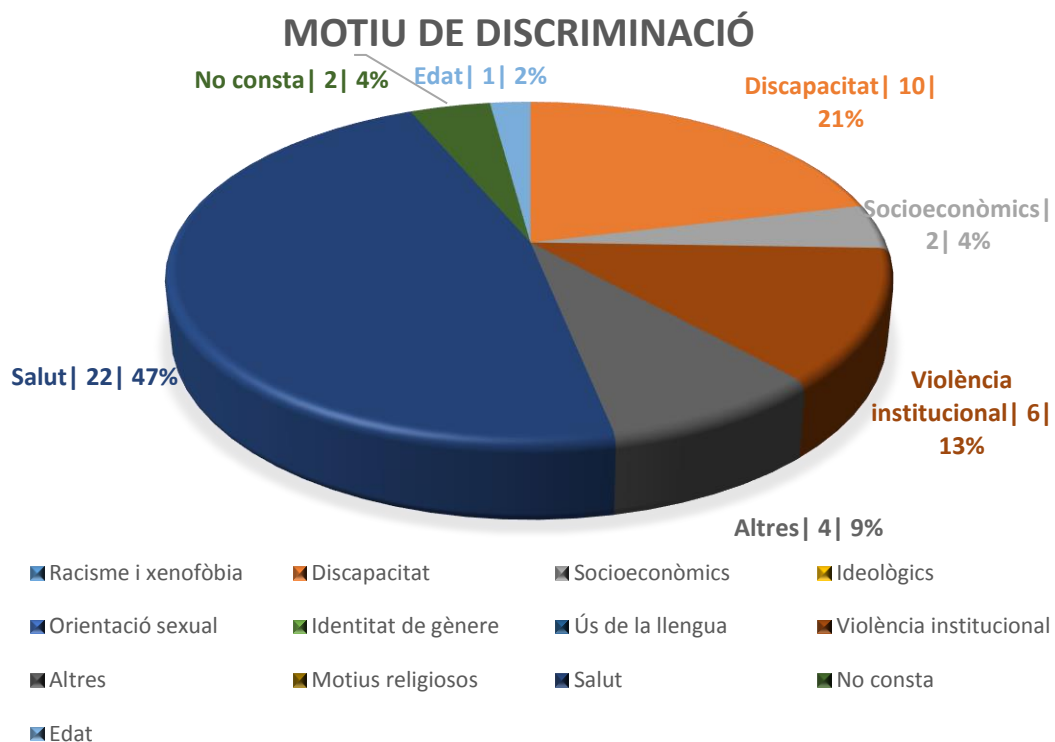
En general, podem dir que **entre l'1 i el 4,5% de les consultes ateses**, han estat casos de vulneracions de drets de les persones amb problemes de salut mental.

	Nº demandes	Nº vulneracions	%
Alt Pirineu	12	0	0
Barcelona (esquerra-litoral)	287	13	4,5
Barcelona (dreta-nord)	148	3	2,0
Baix Llobregat	91	1	1,1
Barcelonès nord	110	2	1,8
Camp de Tarragona	78	1	1,3
Catalunya Central-Anoia	49	0	0,0
Catalunya Central - Bages	59	1	1,7
Demarcació de Girona	72	3	4,2
Garraf	77	2	2,6
Terres de l'Ebre	69	0	0,0
Terres de Lleida	72	3	4,2
Vallès Occidental	178	5	2,8
Vallès Oriental	153	1	0,7

És interessant poder senyalar que en el 8,57% dels casos de vulneracions detectats, són **casos d'abordatge complex**.

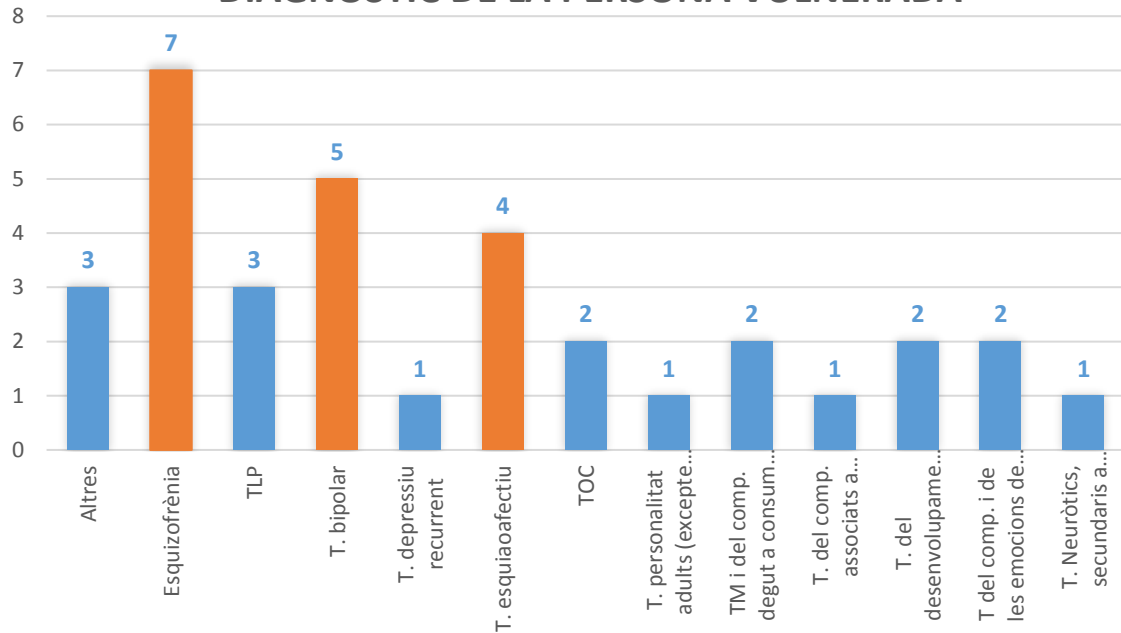
Entenem per casos complexes, aquelles situacions o demandes en que hi ha una dificultat de maneig de la simptomatologia i de la cura de la pròpia salut de la persona afectada, alhora que les seves necessitats no han estat resoltes pels diferents serveis. Aquestes situacions s'acostumen a veure acompanyades i agreujades per altres factors com les dificultats personals i/o familiars per a l'afrontament del problema de salut, situacions d'exclusió social o de risc de patir-ne, entre d'altres.

En general, la situació de vulneració que s'ha detectat a la Federació SMC és **per motiu de salut** (en 22 dels 35 casos registrats) i de **discapacitat** (10 casos). També són destacables els casos en que la discriminació ha estat per motiu de **violència institucional** (6 casos). Cal tenir en compte que una mateixa situació pot estar vinculada a més d'un motiu.

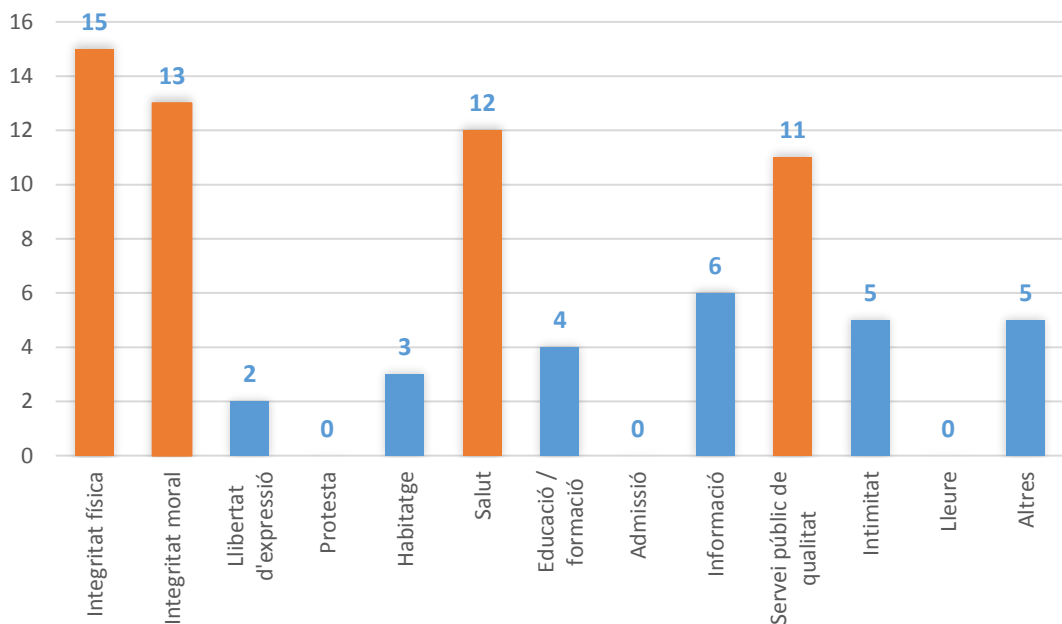
Partint de la idea de que el principal motiu de discriminació ha estat la salut, i que una mateixa persona pot estar diagnosticada de més d'un trastorn, observem que en el 20,59% dels casos la persona vulnerada està **diagnosticada d'Esquizofrènia**, seguit de trastorn bipolar (14,71%) o trastorn esquizoafectiu (11,76%).

DIAGNÒSTIC DE LA PERSONA VULNERADA

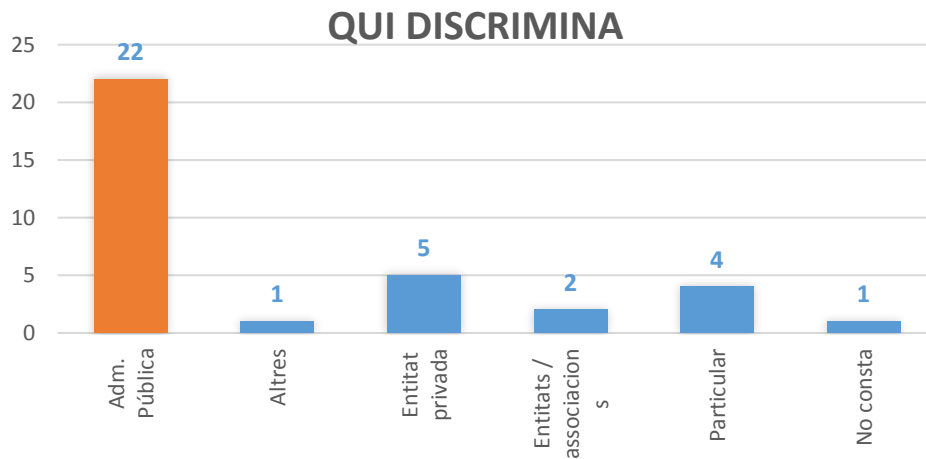

Ens trobem que els drets més freqüentment vulnerats són, per aquest ordre, els **drets a la integritat física i moral de la persona, de salut, i d'un servei públic de qualitat**. Aquestes dades coincideixen amb les publicades a l'informe "La discriminació a Barcelona 2018", publicat per l'Oficina per la No Discriminació (OND) de l'Ajuntament de Barcelona.

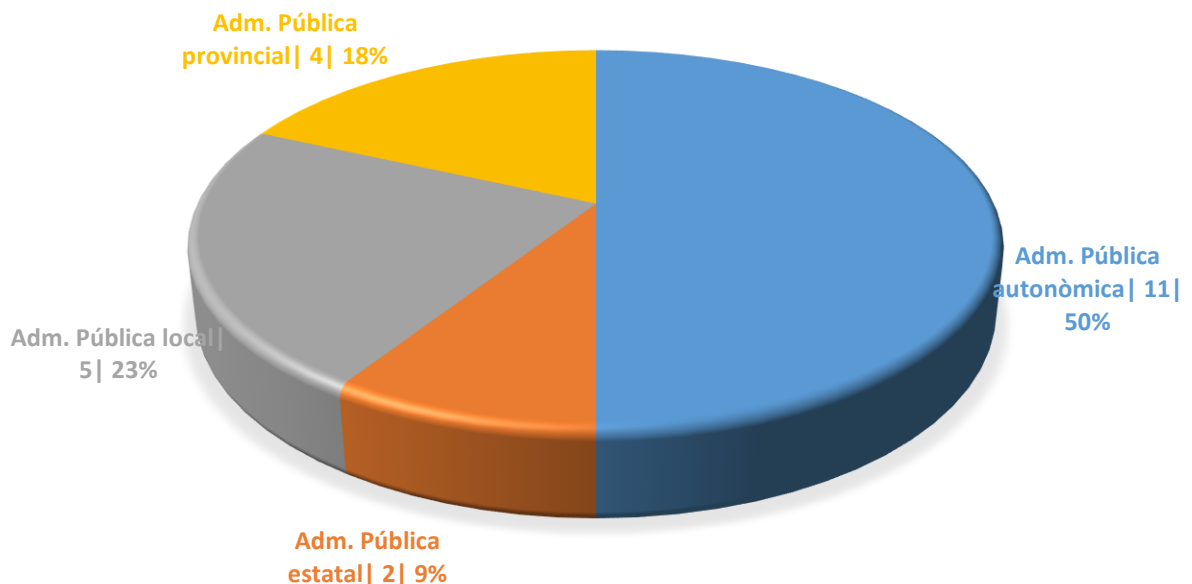
DRETS VULNERAT

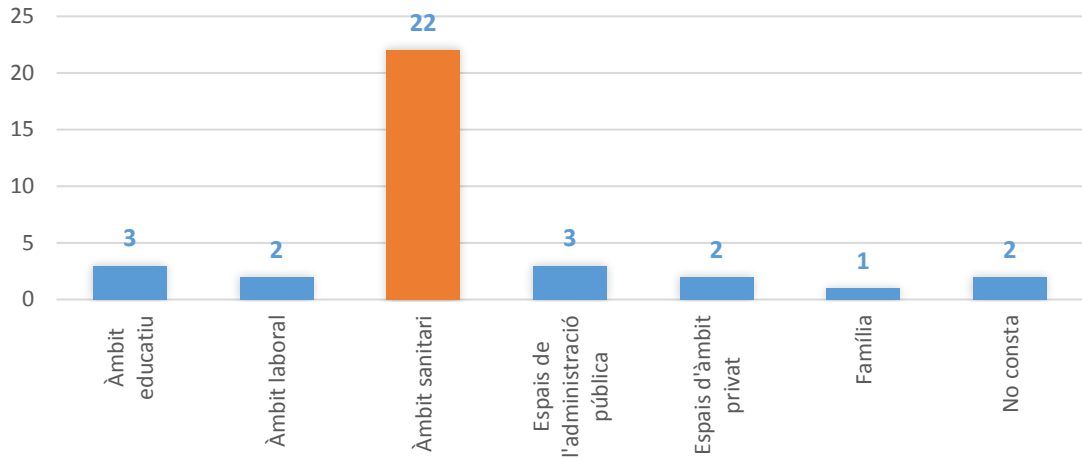
El 62,86% de les discriminacions **les ha comés l'administració pública** (estatal, autonòmica, i/o local), principalment **en l'àmbit sanitari** (62,86% dels casos). Aquesta realitat és consistent amb les publicades a l'informe "La discriminació a Barcelona 2018", publicat per l'Oficina per la No Discriminació (OND) de l'Ajuntament de Barcelona, situant-se en percentatges superiors als indicats per l'OND (54,17% de discriminacions comeses per l'administració pública, i un 54,17% de discriminacions comeses en l'àmbit sanitari).

QUI DISCRIMINA: ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

ON ES DISCRIMINA

Altres dades recollides al voltant dels casos de vulneracions de drets, han estat la nacionalitat de la persona vulnerada, si aquesta estava o no en situació d'incapacitat jurídica, o si disposava del certificat de discapacitat i el grau atorgat. Donat que aquestes dades s'han registrat en molts pocs casos, no les hem tingut en compte en l'anàlisi de 2019.